Cadernid Iaith
a
Newid Ymddygiad

Dr Osian Elias
osian.elias@colegsirgar.ac.uk
Pennaeth Diwylliant ac Addysgeg Dwyieithog

colegsirgâr colegceredigion

Amlinelliad

- Cadernid Iaith
- Newid Ymddygiad

Sylfaen

Mae'r Gymraeg yn iaith leiafrifoldeig sydd heddiw yn destun i ymdrechion penodol i'w hadfywio.

Mae dwyieithrwydd anghymesur yng Nghymru.

Cadernid Iaith

Consortiwm LISTEN

colegsirgâr colegceredigion

Prosiect LISTEN

Cynsail:

'Mae gan ieithoedd cyd-swyddogol, ieithoedd sydd mewn perygl, ieithoedd cynhenid, a ieithoedd rhanbarthol a lleiafrifol (IRhLl) un peth yn gyffredin: mae eu siaradwyr yn tueddu i newid i'r iaith fwyafrifol mewn cyd-destunau a sefyllfaoedd penodol.'

Defnydd iaith

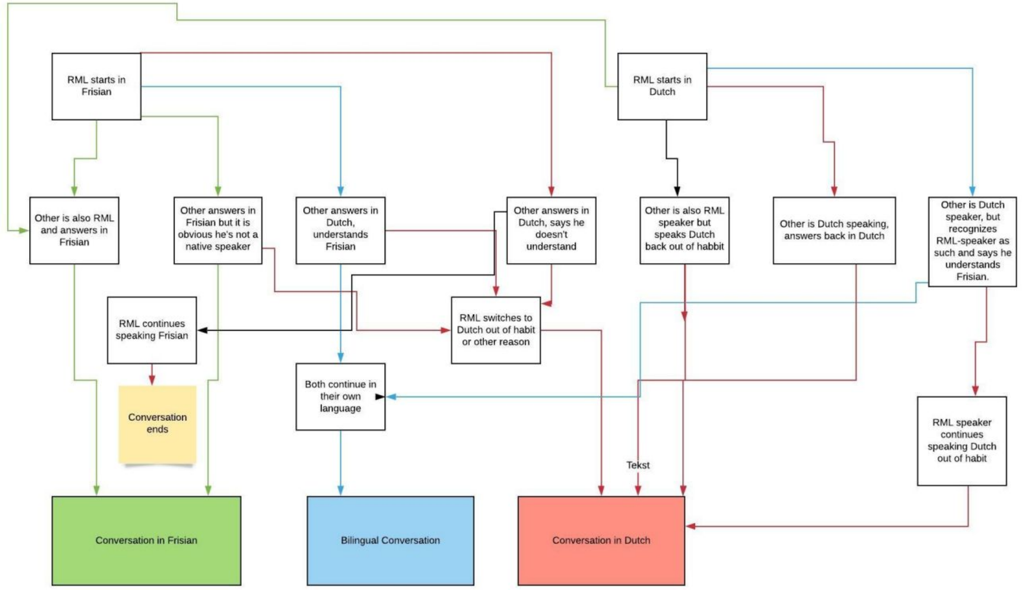

Defnydd iaith

‘Nobody speaks Welsh around here’

Defnydd iaith

Dwyieithog Gwaleseg a Bryngwyneg - 75%

Uniaith Bryngwyneg - 25%

Defnydd iaith

Gwaleseg dwyieithog A B C

Bryngwyneg uniaith D

AB	ABC	ABCD
AC	BCD	
AD	CDA	
BC	BAD	
BD		
CD		
50%	75%	100%
Gwaleseg = 75% o siaradwyr, 36% o’r ymwneud cymdeithasol potensial		
Bryngwyneg = 25% o siaradwyr, 64% o ymwneud cymdeithasol potensial		

Prosiect LISTEN

Cynsail:

‘Mae gan ieithoedd cyd-swyddogol, ieithoedd sydd mewn perygl, ieithoedd cynhenid, a ieithoedd rhanbarthol a lleiafrifol (IRhLl) un peth yn gyffredin: mae eu siaradwyr yn tueddu i newid i'r iaith fwyafrifol mewn cyd-destunau a sefyllfaoedd penodol.’

Amcan:

‘datblygu methodoleg i hyfforddi siaradwyr IRhLl i addasu eu hymddygiad, lleihau pryder, a dod yn siaradwyr hyderus yn yr iaith leiafrifol. Gydag amser, ymarfer ac ewyllys da, gall unrhyw un newid ei agwedd a chynyddu amlder defnydd cymdeithasol o'r iaith.’

Methodoleg i Gadernid Iaith

Meithrin ymwybyddiaeth

Datblygu hunanganfyddiad

Myfyrio ar arferion cyfredol a'u dadansoddi

Meithrin arferion cadarnhaol

Arfer cadernid rhagweithiol

Beth yw cadernid?

‘Direct, firm, positive [...] action [enabling] us to act in our own best interests, to stand up for ourselves without undue anxiety, to exercise personal rights without denying the rights of others, and to express our feelings and needs [...] honestly and comfortably’ (Alberti and Emmons, 2017)

‘Assertion is regarded as a situation-specific trait rather than a generalized trait’ (Hull and Hull, 1978)

Teipoleg Driphlyg Ymddygiad Iaith

- **Goddefol / ymostyngol** (submissive): swil, gwasaidd, ufudd, derbyn
- **Cadarn** (assertive): ymwybodol, penderfynol, hyderus, rhagweithiol
- **Aggressive** (aggressive): awdurdodol, haerllug, ystrywgar, pengaled

Newid cod iaith

Wrth gael eich holi i newid iaith

Wrth dderbyn esboniad nad yw'r cyfaill yn deall Cymraeg

Wrth dderbyn gwybodaeth nad yw'r cyfaill yn siarad Cymraeg.

Pan ddaw'n amlwg nad yw'r cyfaill yn siarad Cymraeg.

Wrth sylwi ar arwyddion o ddiffyg dealltwriaeth

Ar yr olwg gyntaf

Cadernid Iaith

Meddyliwch am senario personol lle rydych chi wedi defnyddio Saesneg yn hytrach na Cymraeg.

Beth ydw i’n ddweud wrthyf fi fy hun?	(Gwybyddol)
Sut ydw i’n teimlo?	(Emosiynol)
Beth ydw i yn ei ddweud wrth eraill?	(Gweithredol)

Senario 1 - beth ydych chi’n gwneud?

Rydych chi a’ch ffrindiau wedi mynd i dafarn anghyfarwydd i gymdeithasu.

Rydych yn archebu’ch diodydd yn Gymraeg wrth y bar. Mae’r gweinydd yn eich ateb drwy ddweud:

“You’ll have to order in English if you want a drink, my friend. We’re none of us Welsh Nash in here”.

Senario 2 - beth ydych chi’n gwneud?

Rydych yn sefyll mewn ciw yn y llyfrgell.

Rydych yn gwybod bod y llyfrgellydd y tu ol i’r ddesg yn siarad Cymraeg.

Mae deunyddiau Iaith Gwaith wedi’i arddangos wrth y ddesg.

Mae plentyn ysgol gynradd o’ch blaen yn y ciw. Rydych yn adnabod ei gwisg ysgol fel gwisg yr ysgol Gymraeg leol.

Mae’r sgwrs rhwng y llyfrgellydd a’r plentyn yn digwydd trwy gyfrwng y Saesneg.

Casgliad

- Nid pregeth
- Cynyddu defnydd iaith er lles yr unigolyn

Adnoddau

Ioan, G., Jones, K., & Tomos, S. (2022, October 26). Linguistic Assertiveness Workshop materials (Welsh). Zenodo. https://doi.org/10.5281/zenodo.7762947

https://www.cci.health.wa.gov.au/Resources/Looking-After-Yourself/Assertiveness

https://listen-europe.eu/trainers-toolkit/

https://link.springer.com/article/10.1007/s10862-011-9226-9

https://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S2214782923000295#bb0265

Newid Ymddygiad

Amlinelliad

- Termau / gwreiddiau
- Deall ymddygiad
- Defnyddio newid ymddygiad
  - Fframweithiau polisi
  - Enghreifftiau
  - Canllawiau
- Cymraeg a newid ymddygiad

colegsirgâr colegceredigion

Termau / gwreiddiau

RHYBUDD!!!

- Newid ymddygiad fel amcan *(changing behaviour)*

- Newid ymddygiad fel corff o ymchwil wedi'i gymhwyso i bolisi *(behaviour change)*

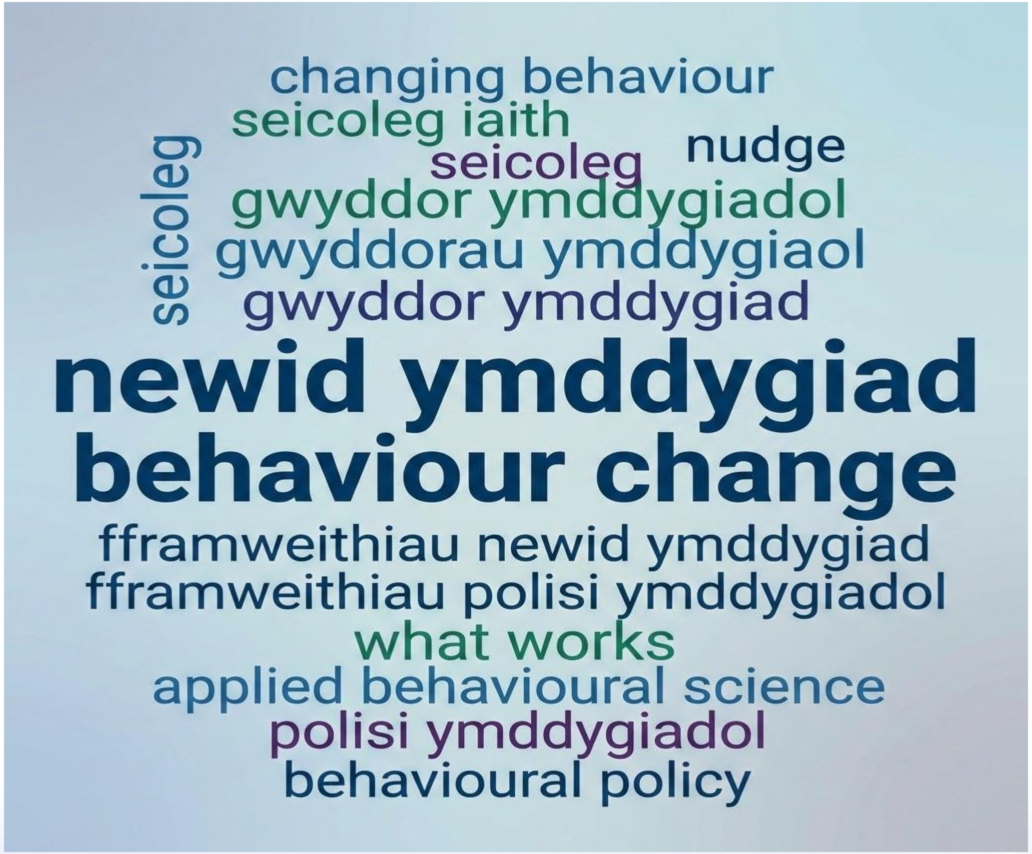

colegsirgâr colegceredigion

Gwreiddiau

Economeg ymddygiadol
(behavioural economics)

↓

Polisi

Mewnwelediadau ymddygiadol

- Y DG yn ganolbwynt i’r defnydd o newid ymddygiad
- Behavioural Insights Team (the Nudge unit)
- Fframweithiau Polisi Ymddygiadol
- Inside the Nudge Unit

Gwreiddiau

Economeg ymddygiadol
(behavioural economics)

↓ **Nudge**

Polisi

Beth yw Nudge?

‘A nudge… is any aspect of the choice architecture that alters people’s behavior in a predictable way without forbidding any options or significantly changing their economic incentives.

To count as a mere nudge, the intervention must be easy and cheap to avoid.

Nudges are not mandates.’

Nudge (Thaler a Sunstein, 2008)

colegsirgâr colegceredigion

Termau 2

Pensaerniaeth dewis: cyd-destun dewis

‘There is no such thing as neutral design’ (Thaler a Sunstein)

Tadolaeth ryddfrydol (soft/libertarian paternalism): ymagwedd sy’n arddel dylanwadu ar ddewisiadau pobl er budd eu hunain tra’n amddiffyn rhyddid dewis

Deall ymddygiad

Deall ymddygiad

- Dealltwriaeth penodol o ymddygiad fel arfer yn sail i'r defnydd o ddulliau newid ymddygiad
- Hynny yw, y dealltwriaeth o economeg ymddygiadol

Deall ymddygiad

Economeg ymddygiadol

Economeg + seicoleg

Dwy system

Deall ymddygiad

System 1 (awtomatig)
Cyflym
Isymwybodol
Diymdrech
Emosiynnol

System 2 (myfyriol)
Araf
Ymwybodol
Ymdrechgar
Diddwythol

Thinking, Fast and Slow (Kahneman, 2011)

Mewnwelediau ymddygiadol

- Hewristig: rules of thumb / shortcuts - enghreifftiau?

List of Cognitive Biases and Heuristics - The Decision Lab

- Tueddiadau

- Afresymol

Damcaniaeth Cynllunio Ymddygiad

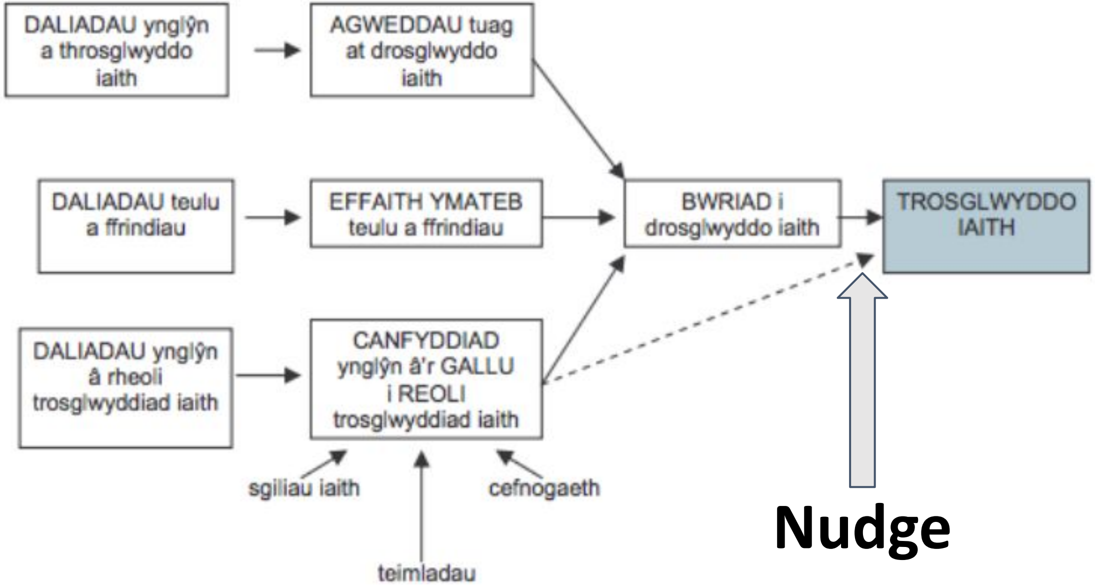

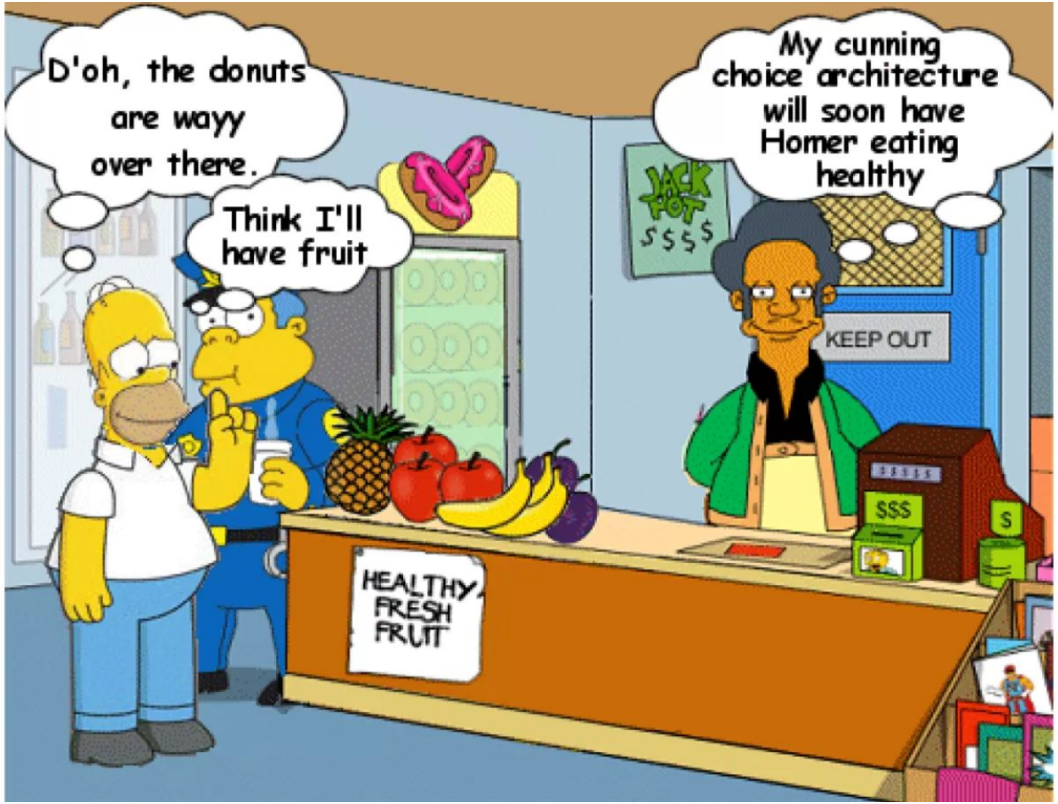
D'oh, the donuts are wayy over there.
Think I'll have fruit
My cunning choice architecture will soon have Homer eating healthy
JACK POT $$$$
KEEP OUT
HEALTHY, FRESH FRUIT
$$$
$

Gair i gall

Agweddau ≠ ymddygiad

Defnyddio newid ymddygiad

Defnyddio newid ymddygiad

- Fframweithiau
- Enghreifftiau
- Canllawiau

Fframweithiau Newid Ymddygiad

- Fframweithiau Newid Ymddygiad (Behaviour Change) yw'r ddolen gyswllt rhwng ymchwil a chymhwyso'r mewnwelediadau i bolisi

- COM-B
- MINDSPACE
- EAST
- ISM

COM-B

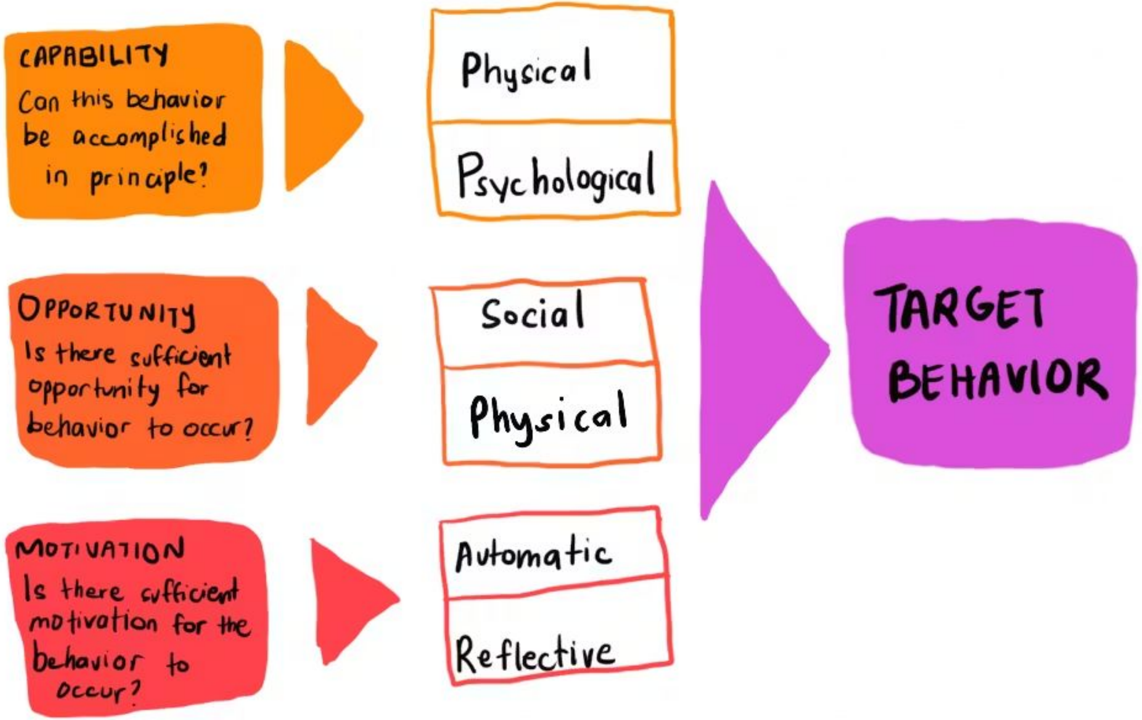

[The Behaviour Change Wheel]

[The COM-B Model for Behavior Change - The Decision Lab]

colegsirgâr colegceredigion

MINDSPACE

Messenger	we are heavily influenced by who communicates information
Incentives	our responses to incentives are shaped by predictable mental shortcuts such as strongly avoiding losses
Norms	we are strongly influenced by what others do
Defaults	we 'go with the flow' of pre-set options
Salience	our attention is drawn to what is novel and seems relevant to us
Priming	our acts are often influenced by sub-conscious cues
Affect	our emotional associations can powerfully shape our actions
Commitments	we seek to be consistent with our public promises, and reciprocate acts
Ego	we act in ways that make us feel better about ourselves

MINDSPACE | Institute for Government

EAST

- **E**asy
- **A**ttractive
- **S**ocial
- **T**imely

4 Easy Ways to Apply EAST Framework to Behavioural Insights

ISM

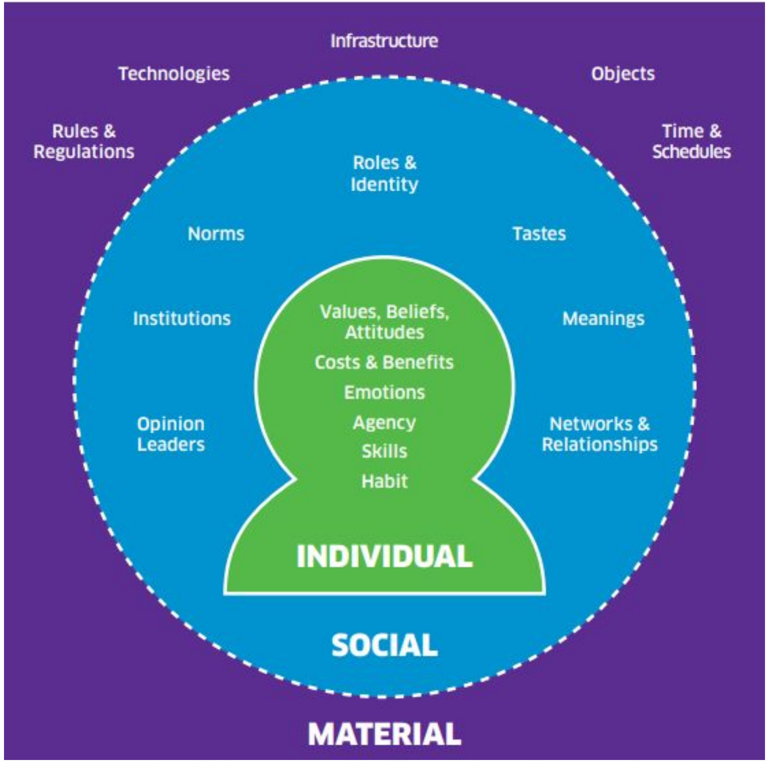

[Influencing behaviours: ISM technical guide - gov.scot]()

Enghreifftiau

Enghreifftiau

colegsirgâr colegceredigion

Enghreiffitau

colegsirgâr colegceredigion

Canllawiau

Canllawiau

- O’r cychwyn cyntaf
- Y filltir olaf un
- Lens / arbrofi
- Dim silver bullets
- Gwnewch y pethau bychain

Cymraeg a newid ymddygiad

Cynllunio’r Gymraeg a Newid Ymddygiad

- ‘Hergwd [nudge] cyn bwysiced a hawl’ (Thomas, 2010)
- Bwrw ‘Mlaen - ‘Newid Ymddygiad Ieithyddol’ (Llywodraeth Cymru, 2014)
- Cymraeg 2050 - ‘angen i weithredu ar sail yr ymchwil diweddaraf ar economeg ymddygiadol’ (Llywodraeth Cymru, 2017)

Ymchwil

- Trosglwyddo'r Gymraeg a'i defnydd mewn teuluoedd (Evas et al., 2017)
- 'Mae hergwd cyn bwysiced â hawl': newid ymddygiad a pholisi'r iaith Gymraeg | Gwerddon (Elias a Griffith, 2019)
- Behavioural Economics and Minority Language e-Services—The Case of Welsh (Evas a Cunliffe, 2017)

Enghraifft

colegsirgâr colegceredigion

Casgliadau (pregeth)

- Mae'n rhaid canolbwyntio ar ddefnydd iaith (ymddygiad)
- Mae'n rhaid symud i ffwrdd o absoliwts - siaradwr Cymraeg, rhugl
- Addysg yw'r prif gyfrwng caffael iaith erbyn hyn - mae hyn yn effeithio ar broffil siaradwyr Cymraeg
- Mae pergyl bod ein dulliau ac ymagweddau o adfywio'r Gymraeg yn aneffeithiol
- Mae peryg bod ein dulliau ac ymagweddau o adfywio'r Gymraeg yn atgyfnerthu lleiafrifoli'r Gymraeg